

VIERING VAN DE ZONDAG IN DE MARANATHAKERK

zondag 26 mei - zesde zondag van Pasen

voorganger: ds. Martine Nijveld

We vieren een dienst met cantate. Deze keer een cantate van Buxtehude (BuxWV 45, Ich bin eine Blume zu Saron), een cantate bij een tekst uit het Hooglied, het bijbelse hoge lied over de liefde, dat boek over genieten van elkaar, over liefhebben, dromen, over lente, lachen en lust, over zoeken, vinden, kwijtraken – we gaan het allemaal horen.

OVERDENKING

Lieve mensen, gemeente van Jezus Christus,

toen ik een jaar of 22 was,
kreeg ik van mijn geliefde een ansichtkaart
met daarop de woorden: 'Jouw benen zijn als witmarmere zuilen'.

Woorden uit het Hooglied, uit het 5^e hoofdstuk,
blijkbaar had hij - inspiratie zoekend -
in dit *bijbelse hoge lied op de liefde* zitten bladeren...
En dat deed mij als theologiestudent
natuurlijk goed.

'Jouw benen zijn als witmarmere zuilen.'

Misschien zult u denken dat ik beledigd moet zijn geweest door deze woorden.
Maar ze waren gewoon heel werkelijkheidsgetrouw,
ik zat op dat moment namelijk
met mijn been
in het
gips.

(...)

Het is één en al poëzie in Hooglied.

We hoorden het:

jij bent als een lelie tussen de distels,
jij bent als een appelboom tussen de bomen van het woud.
En als goede poëzie
nodigt het mensen uit om er hun eigen weg
mee te zoeken.

En dat hebben velen gedaan.

Ik denk aan dichter Judith Herzberg.

Sprankelend en speels is
haar bewerking van het Hooglied
in 27 liefdesliedjes.

In het eerste liedje horen we o.a. dit:

Je zoenen zijn zoeter dan
zoeter dan honing en ik vind je
mooier en liever, liever
en aardiger nog dan de koning.

(...)

we maken van takken
van takken en blaadjes
een vloer en een dak,
dat was onze woning,
of ik was het tuintje
en jij was de tent

(...)

nu of nooit samen slapen
want we zijn er
alleen maar vandaag.

Het staat er in de grondtekst, in het Hebreeuws niet bij,
maar om duidelijk te maken dat het Hooglied
een soort van beurtzang is, een spel dat om uitvoering vraagt,
zet de vertaling van vandaag er regie-aanwijzingen bij:
hier zingt de zij, en hier spreekt de hij,
daar hij en zij samen, en elders een koor, een koor van meisjes/vriendinnen.
Ze zingen elkaar beurtelings gelijkwaardig toe,
een vrouw en een man.
Maar o.a. dichter Willem Wilmink
voelde de ruimte, de ruimte voorbij de letterlijkheid:
en schreef in de jaren '90 op verzoek van het COC een tekst,
door het Hooglied geïnspireerd, voor wie niet
in dat zij-hij plaatje past.
Blijkbaar zit er ruimte in de bijbeltekst om tot een eigen lied te komen,
passend bij eigen lieven en leven.
Zijn we niet allemaal op liefde gebouwd
en tot liefde geroepen?

De taal van het boek heeft iets jongs en iets dartels,
iets springerigs en huppelends,
maar daarmee is het niet een boek alleen voor jeugdige verliefden.
Waarom zou het?!
Tijdens het schrijven van deze preek had ik twee ansichtkaarten voor me staan
met daarop schilderijen van Marius van Dokkum,
er is een alleraardigst museum met werken van hem in Harderwijk,
voor wie hem niet kent, google eens op zijn naam en je komt van alles tegen, o.a. mooie schilderijen met oude mensen,
mensen die misschien niet meteen bij ons opkomen bij het
horen van Hooglied, twee oude mensen op een bankje, het schilderwerk van hun woning verwaarloosd, zij een sok
breiend, wandelstok erbij, koffie, thee, sloffen en versleten pantoffels,
een huisnummerbordje met 65 boven hun hoofd,
maar ook hun blikken spreken de taal van het hooglied van de liefde.

Mensen gaan er hun eigen weg mee.
Onlangs zag ik een paar woorden uit Hooglied 2, we lazen ze net ook,
boven een overlijdensadvertentie staan, ontroerend vond ik:
*Want zie, de winter is voorbij,
de regen is over, verdwenen.
De bloemen vertonen zich op het veld,
de zangtijd is aangebroken.*
Weer een andere, een eigen omgang
met de tekst uit het Hooglied:
hier als tekst van verlangen en hoop
op lente voorbij de dood.

Ook in de geschiedenis van de uitleg van het boek Hooglied
kom je vele wegen tegen.
Vaak werd het boek gelezen als een gelijkenis over de liefde van God voor Israël,
voor zijn volk.
Gaat het over de zwarte krullen van de geliefde, dan gaat
het eigenlijk over de letters van de bijbel.
Hoor je van borsten, dan wordt daarmee op de leerhuizen en synagogen gedoeld,
als plaatsen waar het volk de Eeuwige zoekt lief te hebben.
En de witmarmeren zuilen zijn dan natuurlijk de zuilen van de tempel.

In de christelijke traditie heeft men het vooral toegepast op de liefde van Christus voor de kerk, de gemeente. Daar zou het hier ten diepste over gaan. Je zou het boek mystiek, symbolisch, spiritueel moeten lezen. Als een boek over de liefde tussen God en individu, God en de ziel, Christus en de ziel. Je hoort hier zeker ook in terug dat er moeite was met de lichamelijke van het boek. Met de aardse liefelijke lijfelijkheid, de erotiek. Liever legde men het boek geestelijk uit.

Er waren uitleggers die zeiden dat je 30-plus moest zijn om het te lezen, je moest blijkbaar je wilde haren kwijt zijn, anders zou het boek je *naar beneden* kunnen trekken. De vertalers van de Statenbijbel voegden er in hun verklarende opmerkingen aan toe dat je voor het lezen van dit boek een mannelijk en geoefend verstand, alsmede gematigde en geheiligde gevoelens zou moeten hebben.

En er waren tijden, de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw bijvoorbeeld, dat men juist blij was met de aardsheid van dit bijbelboek. Lees nu maar gewoon wat er staat. Liefde, waarbij je met huid en haar, met hart en handen, met ziel en zinnen, betrokken bent. In alle uitnodigende openheid bezongen. Lees, leef, doe, geniet.

Zo is er in de uitleggenschap een grote diversiteit geweest.

En nu en hier?

Veel uitleggers hier en nu proberen er een én – én van te maken. Want waarom zou het niet over beide kunnen gaan: over God en mensen en over mens en mens. Er is maar één woord voor liefde. De taal die in Hooglied gebruikt wordt voor de liefde van de ene voor de andere mens doet heel vaak luikjes open naar hoe in de bijbel gesproken wordt over Gods liefde: ik ben van jou, jij bent van mij, ik voor jou, jij voor mij, verbondstaal, taal van liefde en verbondenheid. God houdt van ons zoals mensen houden van elkaar. Hou van elkaar zoals God van mensen houdt. Licht de Eeuwige niet op waar mensen omzien naar elkaar? Er is maar één woord voor liefde.

Als je je in de tekst van vandaag verdiept, ontdek je veel, te veel om in één preek recht te doen: het is wederzijdse taal, taal over en weer, taal die recht doet aan de ander. Behoedzaamheid klinkt in de woorden die we vandaag hoorden: wek de liefde niet, voordat zij het wil, voordat zij wil. Met alle verhalen uit de sfeer van Me Too, grensoverschrijdend gedrag, was en blijft dit een wijs vermaan. Een oproep tot respect, tot respecteren van elkaars integriteit. Tegelijk is zo aardig, dat je diezelfde woorden ook anders kunt horen, speels, met een knipoog, je kunt er ook in horen dat je geliefden 's morgens

niet te vroeg moet wekken, je zou hen
kunnen storen
in hun liefdesspel.

Overigens gaat het boek met al zijn speelsheid
niet voorbij aan pijn en gemis.
Misschien dat je het in het stuk van vandaag
niet hoort,
maar verder bladerend in het boek, soms tussen de regels door,
ontdek je dat het gaat over zoeken en vinden en over elkaar zoeken en niet vinden,
het geluk van het heden geen garantie voor de toekomst,
over elkaar niet meer kunnen vinden, elkaar kwijtraken,
je hoort van ziekmakend verlangen, en over eenzaamheid,
over liefde die door de maatschappij wordt bekritiseerd,
liefde die van anderen niet mag.
Over de nacht gaat het, de ander in de nacht verdwenen,
de pijn van relaties die stuklopen,
verdriet omdat de ander gegaan is in de nacht van de dood.

Ook wat dat betreft geeft het boek ruimte,
ruimte om jouw verhaal
te vertellen.

In de joodse traditie is men dit boek gaan lezen met Pésach, met Pasen.
Feest van leven dat doorgaat,
liefde sterk als de dood,
feest van bevrijding,
mensen bevrijd tot wat we kunnen zijn.
Paasklanken hoor je waar in de tekst van vandaag
de geliefde de ander toeroept:
sta op, vriendin.
Sta op.
Qumi, staat er dan.
Zoals we in een nieuwtestamentisch verhaal Jezus tegen
het dochtertje van Jairus horen zeggen, talitha qumi, meisje sta op.
Sta op, je wordt geroepen, wakker gekust, opgeroepen om mens te zijn,
mens met een passie voor gerechtigheid,
voor dat hoge land waar wijnstok en vijgeboom bloeien kunnen,
sta op, je mag zijn, zijn wie je bent, wat jij kunt zijn,
mens zoals bedoeld, gebouwd op liefde, geroepen tot liefde,
elk mens.
Kom te voorschijn. Laat je gezicht zien.

Hooglied,
een tekst vol ik en jij,
een mens en een medemens,
in liefde en trouw en vriendschap,
ich und du,
teder sprekend,
mensen die oefenen in taal
die het beste in de ander naar boven haalt,
mensen die de ander niet
als een ding zien,
maar als een mens in eigenheid, de moeite waard, en meer dan dat.

We gaan luisteren naar de cantate.
Ons oefenen in een leven van tederheid.
Amen.